

Englbert Štrokhamer,
profesor bečkog Ekonomskog fakulteta

Zašto bi MMF i Svetska banka trebalo da se zalažu za pro-radničke strategije?

Moguće je definisati dve suprotstavljene strategije ekonomskog rasta.

Prva ima u vidu pre svega **interese kapitala** i podrazumeva deregulaciju težišta rada, smanjenje korporacijskih poreza na dobit i sl. Visoki profiti treba onda da dovedu do većeg investiranja, a niski troškovi poslovanja – preko jačanja konkurentnosti na međunarodnom planu - povećaju neto izvoz. Više investicija i izvoza povećaće tražnju za radnom snagom, što će odraziti na otvaranje novih radnih mesta i povećanje plata.

Druga ima u vidu **interese sveta rada** i polazi od zahteva za povećanjem plata putem kolektivnog pregovaranja i podizanja minimalne zarade, kao i preraspodele prihoda putem progresivnog oporezivanja, izdataka za socijalu i sl. S obzirom da su slojevi sa manjim primanjima skloniji da troše, povećanje udela plata u BDP i preraspodela prihoda dovešće do povećanja potrošnje. A onda će veća tražnja za robama i uslugama dovesti do povećanja investicija.

Teorijski gledano bi svaka od ove dve teorije mogla da dovede do ekonomskog rasta i veće zaposlenosti. Čiji su, međutim, efekti jači? Da li veće plate više naduvavaju potrošnju nego što viši profiti stimulišu investicije i izvoz? Pitanje da li je bolje da pokretač privrednih aktivnosti budu plate ili profit može se, međutim, postaviti i kao empirijsko pitanje.

Šta kaže statistika? Velika je razlika u posledicama primene određenih strategija u slučaju da se radi o Evropskoj monetarnoj uniji kao celini ili o pojedinačnim zemljama.

U prvom slučaju (**EMU**) rast udela plata u BDP-u od 1% dovodi do povećanja potrošnje od 0,37% BDP-a i smanjuje investicije za 0,07, a neto izvoz za 0,09%. Sve u svemu rast plata od 1% povećava BDP Evrozone za 0,21%.

U drugom slučaju (**pojedinačnih zemalja**, u ovom slučaju Austrije koja predstavlja znatno manju celinu i više zavisi od trgovine) porast udela plata od 1% povećava potrošnju za 0,36%, smanjuje investicije za 0,15 i izvoz za 0,39% zbog čega se BDP smanjuje za 0,18%.

Ključno je to da pošto je odnos profita i investicija relativno slab, ravnoteža zvisi od veličine trgovinskih tokova. Pošto svetska privreda kao celina nema izvoza, pokretač svetske privrede bi trebalo da budu plate. To

isto važi i za velike privrede kao što su privrede Evrozone i SAD. Ali zato postoji tendencija da se male i otvorene privrede – zbog zavisnosti od trgovine – uspešnije razvijaju pokretane interesima profita.

Štokhamerova analiza nam pomaže da bolje objasnimo slab uspeh restriktivne neoliberalne ekonomije na svetskom nivou, ali i da uspešnije razumemo neke od paradoksa evropske privredne politike.

Za evropske zemlje uzete pojedinačno, čini se razumnom težnja da favorizuju kapital i tako postižu veću konkurentnost. Ali za celinu Evrozone (pa samim im i za zemlje koje je čine) rast će pre obezbediti ekonomska politika koja polazi od interesa sveta rada.

Ovakvi zaključci su od dalekosežnog značaja: Evropska komisija bi morala da ohrabruje kolektivno pregovaranje i zalaže se za minimalnu zaradu, progresivno oporezivanje i socijalna davanja – a ne da teži povećanju konkurentnosti kroz smanjenje izdataka za rad po jedinici proizvoda. Ovo se odnosi i na MMF i Svetsku banku pošto svetska ekonomija nema izvoza i još više zavisi od rasta plata kao osnovnog pokretača.

Što se malih zemalja tiče, tu nije sve tako jasno. Sindikati bi, međutim, morali da podržavaju strategije koje su u interesu sveta rada jer tako osiguravaju pravedniju raspodelu prihoda i onemogućavaju konkurentsku, dampinšku trku u spuštanju standarda koja je karakteristična za privrede u čijem centru su interesi profita.

Međutim, jednostavno naduvavanje plata u malim otvorenim ekonomijama neće povećati njihov rast. Veća domaća potražnja biće više nego neutralisana smanjenjem konkurentnosti i izvoza (sem pod uslovom da se, u skladu s nekakvim dogovorom, plate podignu i drugde).

Ovakva jedna analiza ne bi trebalo da sindikate odvraća od izrade alternativne strategije koja bi stimulisala investicije i izvoz, posebno u malim privredama koje pokreću pre svega interesi kapitala. Umesto da se olako prihvataju strategije koje favorizuju kapital oni bi trebalo da se zalažu za investiranje u javnu infrastrukturu, podržavaju privatne investicije u realnu proizvodnju i bore se za privrednu politiku čiji će prioritet biti više plate i preraspodela prihoda.